

den, dat de meertalige kinderen kinderachtige teksten zouden moeten lezen. Daar zijn ze vaak in geslaagd, maar ook wel eens niet; met name niet, zodra in verhaaltjes huiselijke situaties worden beschreven.

- Dit geldt ook voor de tekeningen, die nogal eens te jolig voor pubers zijn.
- Inhoudelijk vind ik het een manco, dat het onderdeel taalbeschouwing een beperkte invulling krijgt. Nu is daardoor te weinig aandacht voor alledaagse taalbeschouwing over taalverschijnselen en taalgedrag. Zo mis ik een uitvoerige behandeling van taalregisters die bij hobbies horen. Denk eens aan sporttaal. Was dit bijvoorbeeld niet een prachtige gelegenheid geweest om duidelijk te maken waarom er zoveel korte zinnen in de taal van sporters zitten?
- Ook het verzamelen van materiaal – hoofdpunt in de set over hobbies – is lang niet uitputtend uitgewerkt. Het verzamelen uit nadenken en waarnemen komt er veel te bekaaid af.
- De interculturele aspecten vond ik niet optimaal benut. Je mag bij het thema over

hobbies toch minstens verwachten, dat het onderwerp mondiaal wordt doorgelicht. (Is het een westers onderwerp? Hoe zit dat?) De auteurs hebben meer aandacht voor de werksituatie van de leraar in een multiculturele klas, dan dat zij echt intercultureel onderwijs ontwerpen. Wellicht is dit veroorzaakt door de wijze van ontstaan.

- In de docentenhandleiding komt nogal wat onderwijskundige terminologie voor. Die is niet nodig en doet afbreuk aan het praktische karakter van de methode.

Ik neem aan dat dit pakket nog verder uitgebouwd en verbeterd gaat worden. Maar nu al lijkt het me voorlopig een uitkomst voor al die leraren, die met alle leerlingen aan hetzelfde thema willen werken. Een grote sprong voorwaarts dus.

Nanette Bienfait, Anje Dijk & Sylvia Nanning
Anders Nederlands – Communicerend Leren. Een thematisch-cursorisch lessenspakket voor onderwijs aan heterogene groepen met meertalige leerlingen (v.o.) Hoevelaken, 1987, C.P.S.

J. Ytsma

TWEDE-TAALONDERWIJS OP CURAÇAO

Het gebruik van het Papiamentu is in de samenleving op Curaçao toegenomen. In augustus 1986 is het Papiamentu als vak ingevoerd op de basisscholen van Curaçao. De taal wordt een half uur per dag onderwezen, maar de voertaal in het onderwijs is nog steeds uitsluitend Nederlands.

De commissie die de genoemde invoering heeft geleid, heeft het wenselijk geacht beleidsondersteunend onderzoek te laten doen naar het basisonderwijs op Curaçao. Paul Vedder doet van dat onderzoek in dit boek verslag.

Na enige inleidende informatie in hoofdstuk één, gaat Vedder in het tweede hoofdstuk in op het basisonderwijs op Curaçao. De niet eenvoudige taalsituatie blijkt bij lange na niet

het enige probleem te zijn: zittenblijven komt vaak voor, de aansluiting op het voortgezet onderwijs is problematisch, het technisch leesniveau blijft achter, de didactiek en de gehanteerde methoden zijn sterk verouderd, en ga zo maar door. Vedder kwalificeert ten slotte het onderwijssysteem als uiterst veranderingsresistent.

In het volgende hoofdstuk wordt het onderzoek naar de spreek- en luistervaardigheden van de leerlingen in het Papiamentu en het Nederlands behandeld. Zoals verwacht, presteerden de jonge leerlingen (klas 2) beter in het Papiamentu. Bij oudere leerlingen (klas 6) was dat echter niet meer het geval. Alleen bij een test waarbij het vooral ging om taalbegrip bleven ook de oudere leerlingen taalafhankelijk

presteren.

Hoofdstuk vier bevat een vergelijkend onderzoek, waarin nagegaan wordt of de beheersing van het Nederlands bij de leerlingen op Curaçao achterblijft. Over de uitkomsten kan men kort zijn. In vergelijking met een groep leerlingen in Nederland blijft de beheersing van zowel het Papiamentu als van het Nederlands bij Curaçaose leerlingen aanzienlijk achter.

Vedder toont in het vijfde hoofdstuk aan dat de meeste leerlingen op Curaçao thuis alleen Papiamentu spreken. De schooltaal-thuistaal problematiek speelt hier dus overduidelijk een rol. Ook meer algemeen blijkt, en dit geldt vooral voor de jongere kinderen, de taalomgeving van het kind weinig Nederlands georiënteerd.

Uiteraard is het van belang om iets meer te weten over het taalgedrag van leerkrachten en leerlingen tijdens onderwijsleersituaties. Vedder besteedt hier in hoofdstuk zes aandacht aan. Analyse van geluidsopnames van lessen wijst onder meer uit dat leerkrachten van groep twee niet beduidend méér Papiamentu spreken dan leerkrachten van groep zes, terwijl men dat toch wel zou mogen verwachten. Het taalgedrag van de eerstgenoemden is dus weinig adaptief. Ook wat het taalgedrag van de leerlingen betreft vermeldt Vedder enige interessante bevindingen. Het meest opvallend is wel dat de leerlingen heel weinig 'productief verbaliseren'. De uitingen van de leerlingen zijn voornamelijk reproductief van aard. Het betreft bijvoorbeeld antwoorden op leerkrachtvragen, het opzeggen van rijtjes, etc. Terecht concludeert Vedder dat het genoemde taalgedrag niet stimulerend werkt op de taalontwikkeling van de leerlingen.

In het voorlaatste hoofdstuk beschrijft de auteur een onderzoek waarin de invloed van de voertaal tijdens de instructie bij een leerexperiment wordt nagegaan. Belangrijk is dat de bij het experiment gevolgde 'didactiek' was geoptimaliseerd. Op basis van de uitkomsten van het experiment stelt Vedder dat de voertaal onder deze condities niet van invloed is op de leerresultaten.

Het slothoofdstuk bevat een samenvatting en een evaluatie van het verrichte onderzoek.

Aanvullend maakt Vedder een korte vergelijking met studies in andere gebieden.

Alhoewel men bewondering kan hebben voor de hoeveelheid onderzoek die in betrekkelijk korte tijd verricht is en voor de gevarieerdheid

van al dit onderzoek, zijn enige kritische kanttekeningen toch op hun plaats.

Zo valt een aantal malen op de uitvoering van de verschillende onderzoeken wel het een en ander aan te merken. Waarom, bijvoorbeeld, is er niet naar gestreefd om de Nederlandse vergelijkingsgroep meer representatief te laten zijn en waarom is hier niet, net als bij de Curaçaose onderzoekspopulatie, gekozen voor klas twee en zes? Een tweede voorbeeld vinden we bij het leerexperiment. Dat zou volgens planning op acht scholen worden afgenomen. Evenwel, Vedder rapporteert dat maar liefst op drie scholen het experiment onjuist werd uitgevoerd. Verder wordt in verband met de dataverzameling ten aanzien van de gehanteerde voertaal in het onderwijs, aangegeven dat op twee van de acht scholen, om 'technische redenen', geen informatie verzameld kon worden.

Ook vallen storende onnauwkeurigheden op. Mij is hierdoor niet duidelijk geworden of de verbalisaties van de leerlingen op zes (p. 67), dan wel op zeven variabelen (volgende pagina) zijn beoordeeld. Ernstiger is het dat de belangrijke vraag of een goede didactiek een alternatief kan vormen voor het Papiamentu als voertaal, niet afdoende beantwoord wordt. Aan het eind van hoofdstuk zeven wordt de lezer meegedeeld dat in het volgende hoofdstuk nader op deze vraag zal worden ingegaan, maar in hoofdstuk acht zoekt men hier tevergeefs naar. Wat in dit laatste hoofdstuk mijns inziens eveneens ontbreekt, is een referentie naar bekende modellen van tweetalig onderwijs, als die van Mackey of van Fishman. Storend zijn ten slotte de stilistische uitglijders die Vedder meermalen maakt. De opmerking (p. 11) dat 17 inspecteurs voor het basisonderwijs (op ruim 70 scholen) 'overdone' is 'as is the ketchup on most hamburgers' lijkt mij hiervoor voldoende illustratief.

Samenvattend: ondanks het (te) grote aantal onvolkomenheden dat in het boek voorkomt, geeft *Learning in a second language* een grote verscheidenheid aan interessante en relevante informatie over het basisonderwijs op Curaçao.

P. Vedder *Learning in a second language: a study in Curaçao primary schools*
Stichting KONDESA, 1987.